

International Science Group

ISG-KONF.COM

III

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

**"INTERACTION OF SOCIETY AND SCIENCE: PROBLEMS
AND PROSPECTS"**

**London, England
October 05-08, 2021**

ISBN 978-1-63972-063-7

DOI 10.46299/ISG.2021.II.III

INTERACTION OF SOCIETY AND SCIENCE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstracts of III International Scientific and Practical Conference

London, England
October 05 – 08, 2021

9.	Войцьо Р., Вишневська Л. МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ХІМІЇ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ	51
ECONOMIC SCIENCES		
10.	Jussibaliyeva A., Iskakova D., Iskakova D., Amerkhanova I. MAIN FACTORS, REASONS AND MOTIVES OF EDUCATIONAL AND LABOR MIGRATION OF YOUTH OF KAZAKHSTAN ABROAD	54
11.	Cherep O., Tadjiev B.U. STRUCTURE OF FORMATION OF INVESTMENT RESOURCES OF ENTERPRISES	62
12.	Kozenkova V. ECONOMETRIC MODELING OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES ACTIVITIES	65
13.	Nazarov N. REGULATORY FRAMEWORK FOR THE SYSTEM OF PREVENTING LABOR CONFLICTS	71
14.	Антонюк К.Г. ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ»	75
15.	Безкровний О.В., Арестов О.О., Саражин В.Д., Федь В.Ю., Лашко Т.Б. ФІСКАЛЬНА РОЛЬ ПДФО В СИСТЕМІ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ	79
16.	Боднар І.Р. ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ	84
17.	Джусибалиева А.К., Искакова Д.М., Искакова Д.Б. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА ЗА РУБЕЖ	86
18.	Завадських Г.М. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ДОСВІД МІСТ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	92

РЕДАКТОРСЬКА ЕТИКА Й КУЛЬТУРА ТВОРЕННЯ ЗАГОЛОВКІВ У РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ

Шульська Наталія,

кандидат філологічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Зінчук Руслана,

кандидат філологічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Римар Наталія,

кандидат філологічних наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

Рожило Марія,

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Зацікавлення інформаційним наповненням будь-якого сучасного масмедіа відбувається передовсім через оригінальну, влучну, логічну палітру заголовкової системи. Відомо, що заголовок – невіддільний конститuent журналістського тексту, який виразно «працює» на читача, керує його увагою. Зробити заголовковий комплекс цікавим та інтригуювальним, допомогти реципієнту зорієнтуватися в порушеній проблемі, точно передати зміст і використати мінімум словесного матеріалу – важливе завдання сучасних компетентних ЗМІ. Тому закономірно, що особливу увагу журналістикознавців у дискурсі масмедіа привертають структурні засоби увиразнення, функційний потенціал та маніпулятивний вплив журналістських заголовків. Актуально сьогодні також говорити про клікабельний аспект медійних заголовків у контексті мережевої комунікації. У заголовках журналістських матеріалів, на жаль, натрапляємо й на такі негативні явища, як уживання мови ворожнечі (так званого «хейтспічу») при будь-якому самовираженні з елементами заперечення принципу рівності між людьми в правах. Мова ворожнечі описує, ієрархічно зіставляє різноманітні групи людей та оцінює особисті якості конкретних осіб на підставі їхньої належності до тієї чи тієї групи, тобто це вислови або ж контекст, що призводять до створення чи поглиблення вже наявної ворожнечі між відмінними за певними ознаками групами людей. У межах українського суспільства це спільноти, що різняться найчастіше за територіальним походженням, політичними чи соціальними поглядами, секс-меншини, релігійні та етнічні меншини.

При висвітленні конфлікту та людей, що з ним пов'язані, необхідно бути максимально етичними та уникати використання будь-яких проявів мови ворожнечі й некоректних лексем. Із цього приводу О. Голуб у книзі «Медіакомпас: путівник професійного журналіста» зазначає, що «неприпустимо в роботі журналіста використовувати мову ворожнечі й дискримінувати певні соціальні групи населення (за релігійними, сексуальними, національними, гендерними, расовими ознаками тощо)» [1, с. 71].

Одним із важливих аспектів у журналістській етиці є презумпція невинуватості – апріорі людина є невинною, аж поки не доведено зворотне, відповідно журналіст не може називати таку особу злочинцем, доки це не доведено судом. Серед найочевидніших причин таких порушень – гонитва за рейтингами та сенсаційністю, які часто призводять до смакування насильства, смертей чи злочинів. Ще один блок причин пов'язаний із браком фахових знань із теми та небажанням витратити час на дослідження. Нерідко з цих же причин медійники вдаються до мови ворожнечі. Однак часто медіа обирають найлегший шлях – інформують про факт злочину, у найкращому випадку – про рішення суду. Ці історії насичують деталями насильства, образливими словами та розкриттям персональних даних. Звісно, найкраще «продається» те, що зацікавить аудиторію. Однак, висвітлюючи резонансні теми, необхідно дбати не тільки про оперативність поширення суспільно важливої інформації, а й про її етичне вираження [2].

В «Етичному кодексі українського журналіста» зазначено: «Ніхто не може бути дискримінований через свою статтю, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання. Вказувати на відповідні ознаки особи (групи людей) слід лише у випадках, коли ця інформація є неодмінною складовою матеріалу. Необхідно утримуватися від натяків або коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики» [2].

Із цього приводу Т. Печончик, член Комісії із журналістської етики, стверджує, що чимало визначень «мови ворожнечі» ґрунтуються на встановленні факту розпалення ворожнечі, приниження чи дискримінації за певними ознаками у висловлюваннях. Джерелом хейтспічу є негативні стереотипи або ж забобони, які нерідко продукуються для того, щоб виправдати дискримінацію – найчастіше етнічну або «расову». Наполегливе прагнення перебільшувати нібито антисоціальні схильності представників етнічних чи «расових» меншин пояснюють особливостями людської психіки. Люди схильні, по-перше, під враженням від рідкісних явищ надавати їм значно більшого значення, ніж ці явища заслуговують; по-друге, приписувати своїй групі найбільш бажані моральні якості, які вигідно відрізняють її від інших груп (як відомо, «своє» зазвичай ототожнюється з позитивною оцінкою, а «чуже» в більшості випадків оцінюється або нейтрально, або негативно); і по-третє, перебільшувати негативні якості «чужих», переносючи їх з окремих індивідів на цілі групи, до яких вони належать [3].

Прикладом розпалювання «мови ворожнечі» є вживання яскравих, провокаційних заголовків, а також некоректної термінології щодо етнічних,

конфесійних, певних соціальних груп чи спільнот або на адресу конкретних представників цих спільнот. Неодноразово в друкованих ЗМІ та інтернет-виданнях натрапляємо на некоректні лексеми, які неприпустимо використовувати журналісту чи редактору, наприклад: *«хитрий циганчук»*, *«жидяра»*, *«негр»*, *«каліка»*, *«карлик»*, *«прикутий до інвалідного візка»*, *«шизофренік»*, *«бомж»* тощо. Готувати матеріали, граючи на емоціях, вживати слова, що принижують честь і гідність людини, або, навпаки, замовчувати актуальні теми, – усе це є прикладами порушення журналістської етики.

Досліджуючи заголовковий комплекс волинських медіа, ми виявили, що журналісти й редактори не часто, але все ж допускають потрапляння «мови ворожнечі» та некоректних лексем, пов'язаних із зображенням людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО та інших спільнот осіб.

Неодноразово журналісти подають виразно гіперболізовані заголовки, коли ще до рішення суду свідомо чи несвідомо «вішають» так звані оцінні ярлики на людину, на зразок *«корупціонер»*, *«гвалтівник»* чи *«вбивця»*, пор. *«У Луцьку затримали наркомана, який поцупив поштові ящики»* («Волинь24», 30.09.2018), *«У Луцьку наркоман в одязі перепливав річку»* («Волинь24», 16.10.2018).

Прикладом «мови ворожнечі» є заголовок *«На Волині затримали грабіжника з Донеччини»* («Волинь24», 20.10.2018), у якому журналісти не дотрималися і стандарт достовірності інформації, адже далі в матеріалі сказано, що *«Суд ухвалив тримати під вартою підозрюваного у вчиненні грабежу 51-річного уродженця Донеччини»*. Бачимо, що до особи, яка лише підозрювана в злочині, журналісти додали ярлик *«грабіжник»*, який не відповідає дійсності. Етичні порушення засвідчено і в тому, що в назві подана територіальна вказівка на те, що це переселенець зі Сходу, підсилюючи цим самим емоційний контекст публікації. Відповідні неточності не зафіксували й випускові редактори, які готували матеріали до виходу на сайт.

Ще одним прикладом заголовка як свідчення «мови ворожнечі» у ЗМІ є назва публікації *«Переселенець з Луганська облаштував нарколабораторію в Луцьку»* («ВолиньPost», 14.04.2016), де теж особу, переміщену зі Сходу України, подано стереотипно в негативному контексті, про що свідчить вказівка на територіальну належність.

З іншого боку, виявом «мови ворожнечі» в мові електронних волинських ЗМІ можемо трактувати орфографічно неправильне вживання скорочень «ДНР» та «ЛНР», коли ці назви подають без лапок або вказівки «так звана» чи «самопроголошена». Такі правописні, а відповідно й етичні неточності засвідчено в представлених заголовках: *«Бандформування ДНР очолив тітушка, який вибачався перед Україною»* («Волинь24», 16.02.2017); *«Донецькі ультрас на Волині спалили прапор ДНР»* («Буг», 07.03.2017); *«Наші намагаються відрізати ЛНР від ДНР»* («Волинь», 20.12.2018).

Сьогодні в медіалінгвістиці більш прийнятними вважають конструкції «так звана «ДНР» і «так звана «ЛНР», хоча щодо цих назв уже є певні суперечки. Так, наприклад, донецький журналіст Олексій Мацука пропонує інші назви і навіть наголошує про необхідність від них відходити. «Окупована територія – це не

“так звана “ДНР” – це окупована територія або ОРДО (окремі райони Донецької області) і ОРЛО (окремі райони Луганської області). Абревіатуру “ДНР” взагалі треба забувати й використовувати рідше – цьому є багато причин, і головне – всі вони правильні. Люди не бачать лапки в теленовинах і не чують їх» [1, с. 99–100].

У журналістських матеріалах також фіксуємо заголовки, що формують негативний образ учасників АТО, особливо акцентуючи на цьому увагу: «Колишній АТовець зберігав на Волині арсенал зброї» («Район. Луцьк», 15.11.2016); «АТовець відлупцював маршрутника, який відмовився везти його безплатно» («Волинь», 17.09.2018); «Ножем у горло: АТовець по-звірячому вбив дружину під Луцьком» («Під прицілом», 28.10.2018), «На Волині ветеран АТО з інвалідністю зарізав жінку» («Волинь», 27.10.2018), «На Волині зарізався атошник» («Волинь24», 06.05.2017), «Волинський атошник привіз додому чималий арсенал» («ВолиньPost», 15.11.2016). На некоректно сформульовану лексичну базу натрапляємо в таких заголовках: «На Волині застрелився атошник» («Волинь24», 16.04.2017), «Безвісти зник 24-річний атошник з Волині» («Волинські новини», 13.03.2018); «У Луцьку помер ветеран АТО» («Волинь24», 03.12.2018); «Атошники з Волині отримують земельні ділянки біля Світязя» («Конкурент», 04.03.2016) тощо.

Невиправданою є також лексема «біженець» замість більш коректної «переселенець зі Сходу» або «внутрішньо переміщена особа (ВПО)», оскільки ці люди вимушено покинули свою територію проживання. Як стверджують медіаексперти, «згідно з Конвенцією ООН про статус біженців, під цим словом мають на увазі людей, що перебувають поза межами своєї країни, що перетнули офіційний кордон. У випадку ж українського конфлікту, щодо людей, які переїхали з тимчасово окупованих територій, правильно вживати назви «вимушені переселенці», або ж «люди, що змушені були покинути власні домівки» [1, с. 99].

Так, 19 квітня 2016 року на сайті «Волинь.Пост» вийшов матеріал під назвою «Біженці зі сходу вимагають відкрити додаткові російськомовні школи». Новина про те, як місцева влада західних регіонів робить усе можливе для налагодження життя вимушених переселенців, а ті постійно чимось незадоволені, притому ще й зверхньо ставляться до місцевих жителів. У повідомленні немає ані джерел інформації, ані альтернативного погляду. Свідомо чи несвідомо такий матеріал покликаний погіршити стосунки місцевого населення з переміщеними особами й загалом негативно налаштувати людей до цієї категорії громадян. У новині використані оціночні судження та узагальнення на кшталт «ще більше людей обурюють випадки хамського ставлення біженців до закарпатців... і навіть попри це закарпатці готові і надалі допомагати біженцям» [1, с. 93]. Ця новина викликала неабиякий інтерес у мережі з відповідними дуже ворожими відгуками на адресу переселенців. Та після реакції експертної спільноти, у якій сайт було засуджено за розпалювання ворожнечі, до вечора 21 квітня новину було знято.

Некоректну лексему «біженець» фіксуємо в інших заголовках: «Сім'я біженців зі Сходу на Волині потребує підтримки» («Волинські новини»,

03.06.2017); «*Чоловіків-біженців можуть відправити назад на Схід – воювати*» («ВолиньPost», 29.07.2016); «*Як на Волині виплачують пенсії біженцям*» («Під прицілом», 26.06.2017).

У заголовках, що описують протилежну сторону конфлікту на Донбасі, ненормативно використовувати лексему «терористи», що містить виразно негативний контекст і є свідчення «мови ворожнечі». На думку медіадослідників етично послуговуватися нейтральними назвами, якими оперують більшість міжнародних організацій: *проросійські бойовики, сепаратисти, іноземні найманці, російські військові* тощо. Проте у волинських ЗМІ функціонують назви публікацій, які засвідчують протилежне, пор. «*Полоненого волинянина терористи використовують для пропаганди. Відео*» («Волинь24», 01.06.2018); «*У Володимирі «терористи» замінували коледж та міськраду*» («Конкурент», 29.03.2018); «*На складі зі зброєю підірвалося 20 ополченців*» («Волинь24», 21.05.2017); «*Слов'янські хроніки, або За що воюють ополченці Донбасу*» («ВолиньPost», 30.04.2016).

Ознаками етичних порушень із боку журналістів є також заголовки, у яких без особливої потреби подано діагноз і виразний акцент на ньому, наприклад: «*На Волині розшукують небезпечного психічно хворого хлопця*» («Волинь24», 17.12.2018); «*Шизофренік тероризує ціле село*» («Під прицілом», 24.10.2016).

Неодноразово журналісти Волині не уникають стереотипів щодо зображення людей з інвалідністю й свідомо задля сенсаційності й привернення уваги деталізують на неповносправності таких осіб, через міру їх жаліють, а подекуди й героїзують. Головне завдання ЗМІ у висвітленні людей з інвалідністю – це уникати стереотипів і показувати таких осіб як звичайних представників суспільства. Не варто акцентувати увагу на неповносправності чи через міру їх жаліти, з іншого боку – не потрібно й героїзувати.

Не доцільно вживати в журналістських матеріалах словосполучення на зразок: «людина з обмеженими можливостями», «людина з особливими потребами», «інвалід», «каліка», «колясочник», «візочник», «психічно хворий», «сліпий», «глухий», «дитина-даун». Натомість виправданими є конструкції «людина з інвалідністю», «людина, що для пересування використовує візок» або «людина на візку», «людина з розладами психіки», «той, що слабо чує», «особа зі слабким зором», «незрячий», «сонячна дитина», «дитина із синдромом Дауна».

Етично некоректними є такі заголовки у волинських ЗМІ: «*У ярмарку вакансій у Нововолинську взяли участь 14 осіб з обмеженими можливостями*» («Буг», 01.11.2018); «*У Дніпрі продавці на базарі побили сліпого чоловіка за випадково пошкоджену рекламу*» («Під прицілом», 18.08.2017); «*Розповіли, скільки грошей потрібно на оздоровлення особливих дітей*» («Конкурент», 23.11.2018); «*На Волині автомобіль налетів на інваліда-колясочника*» («Волинь.ua», 20.09.2018); «*На Волині автомобіль збив візочника: у чоловіка – значні травми. Фото*» («ВолиньPost», 20.09.2018); «*Волинські спортсмени-інваліди отримуватимуть стипендію Президента*» («Волинь24», 21.12.2016); «*Волинські інваліди зору піднімають тонни заліза*» («Волинські новини», 13.11.2017); «*Після зцілення сліпого брата передала ікону в монастир*»

(«Волинь-нова», 14.11.2018); «Глухий хлопчик з Волині терміново потребує грошей для пересадки кісткового мозку» («ВолиньPost», 24.10.2018).

Порушують етичні норми, з нашого погляду, такі медіазазви: «Луцькі копії ретельно перевіряють дороги міста» («Конкурент», 06.10.2017); «У Луцьку копії заламали хлопця, а той почав плакати. Фото. Відео» («Волинь24», 24.01.2018).

Фіксуємо заголовки, що засвідчують уживання некоректних лексем-дискримінантів на позначення етнічної, національної, расової належності людини: «Цигани як невід’ємна частина луцької автостанції» («Конкурент», 29.05.2017); «У Луцьку напали на негрів. Відео» («ВолиньPost», 05.03.2016); «Негр на танку на Донбасі – реальність» («Вісник+К», 01.03.2016); «Женяться цигани з українцями. Помінялася нація» («Волинь-нова», 29.07.2016); «На Волинь приїжджав справжній москаль. Фото» («ВолиньPost», 19.03.2016).

Отже, можна підсумувати, що, аналізуючи заголовковий комплекс волинських медіа, ми побачили, що журналісти й редактори не часто, але все ж допускають потрапляння «мови ворожнечі» та некоректних лексем, пов’язаних із зображенням людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО та інших спільнот. Неодноразово журналісти подають виразно гіперболізовані заголовки, коли ще до рішення суду свідомо чи несвідомо «вішають» так звані оцінні ярлики на людину.

Література

1. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / Інститут масової інформації. Київ: ТОВ «Софія-А», 2016. 184 с.
2. Новинна грамотність: онлайн-курс. URL : <https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i2>. Дата звернення: 25.09.2021.
3. Печончик Т. Чому мова ворожнечі з’являється у ЗМІ. URL : <http://www.cje.org.ua/ua/blog/chomu-mova-vorozhnechi-zyavlyayetsya-u-zmi>. Дата звернення: 25.09.2021.